

Inhoudelijke verslag

Artist in Residence bij Kaus Australis Rotterdam 2017

Alles gebeurt bij toeval en uit noodzaak.

Democritus *Grieks Filosoof en wiskundige 460-356 v.Chr.*

‘Reizen door het glazen hart’

Tijdens de werkperiode reisde ik heen en weer met de Intercity Direct dwars door het Groene Hart. Boven Rotterdam bevindt zich een concentratie van glastuinbouw waar de trein dwars door heen rijdt.

Elke keer noteerde, fotografeerde en filmde ik vanuit de rijdende trein wat me opviel tijdens de reis en gaandeweg besloot ik om de reistijd/transitietijd zelf en mijn ervaringen onderweg tot onderwerp van mijn project in Rotterdam te maken. Het aan mijn ogen voorbijtrekkende landschap; de optische verschillen tussen wat op de voorgrond langs flitst en de trage beweging in de verte; het samenspel van spiegelingen en ritmes van geluidsschermen; de afwisseling met tunnels, bovengronds en ondergronds; licht en donker; het overige verkeer op de weg. Ik zag het fenomeen dat het verkeer op de snelweg vanuit de voorbijrazende trein achteruit lijkt te rijden in plaats van vooruit. Op het moment dat ik dit verschijnsel de eerste reis bewust zag deed er zich iets toevalligs voor. Er reed een vrachtwagen tussen het verkeer op de snelweg (ogenschoonlijk traag achteruit) met in vlakvullende letters op de zijkant het woord ‘BLUE WATER’.

De twee snelheden komen samen als stromend water en relativeren elkaars beweging. In die betrekkelijkheid of relativiteit van snelheid zag ik een overeenkomst met de manier waarop ik mijn collages samenstel. Fragmenten naast elkaar, geplaatst in juxtapositie, worden elkaars context. Ze versterken of ontcrachten elkaar, ze bevestigen elkaar juist als de contrasten het grootst zijn. De kleur blauw keerde in die beginfase, in een sequentie van toevallige gebeurtenissen, steeds weer terug.

Ik had me voorgenomen om de werkperiode als A.I.R. te laten bepalen door het toeval. De keuze om in Rotterdam in blauw te gaan werken is toen ontstaan.

In de metro zit een meisje voor me met blauw haar, als ik later uit de trein stap ontdek ik op de buitenkant van het treinstel een grote kwak blauwe verf, die er, aan de uiteenspattende vorm te zien, duidelijk in volle vaart tegenaan geslingerd is. De expositie van [Eveline Visser](#) bij galerie Cokkie Snoei die ik de volgende middag bezoek, heeft als titel “Blue is the warmest color”. In de installaties van Visser is de kleur blauw overal aanwezig. Visser gebruikt de kleur net zo elementair als de rest van haar materiaal, karton, piepschuim en papier. Het blauw in haar werk is zo vanzelfsprekend als de blauwe lucht boven een landschap.

In de filmpjes die ik maakte zag ik alles samenvallen wat ik wilde onderzoeken. Snelheid, tijdsequenties, diepte, vorm, ritme. In de opnames overlaptten die dingen elkaar continu en tegelijkertijd. Wat me fascineerde was de gelaagdheid van het visuele beeld; het perspectief en de ruimtelijkheid van het landschap met de lijnen van de wegen en sloten; de glazen geluidsschermen dichtbij en de bomenrijen in verte; het ritme van de kassen van de glastuinbouw; de reflecties en weerspiegelingen van het landschap aan de andere zijde van de trein. Alles samengepakt in één beeld dat bovendien continu bewoog door het voortrazen van de trein. Opeenstapelen en opeenvolgen samen laten vallen, dat was voor mij het aanknopingspunt. De caleidoscopische opnames vanuit de rijdende trein waren inspiratie voor de grote muur-installatie die ik bij Kaus Australis maakte. Daarin heb ik (tape)tekeningen gecombineerd met ruimtelijk werk en met bewegende beelden op video.

Video's zijn te zien op mijn website

<http://semnavanooy.nl/projects/reizen-door-het-glazen-hart/video/>

Uit aantekeningen.

Wanneer de trein na Schiphol boven de grond komt lijkt het alsof we uit de grond gelanceerd worden, zo hoog belandt de trein op een dijklichaam in het landschap.

Ruim zicht - de horizon licht op - de wolken hoog daarboven. Het landschap strekt zich rondom uit als een grote 'reismachine' met lange lijnen van wegen, sloten, snelwegen en vliegtuigen in de lucht. Door de snelheid van de trein is alles in beweging ten opzichte van elkaar. Er staan windmolens op de horizon die in tegengestelde richting van de trein draaien als de van raderen in een uurwerk. Al wentelend trekken ze het landschap onder zich door.

Onderdeel van mijn werkplan was ook om de verhouding te onderzoeken tussen tekening (platte vlak) en 3D. Met de opnames vanuit de trein kreeg dat onderzoek er een nieuwe dimensie bij: tijd.

"to make something which looks like itself is, therefore, the problem, the solution" R. Tuttle

Ik ben het werk van Richard Tuttle weer beter gaan bekijken. Met name zijn *site-specific drawings* waarbij hij tekening en plat vlak moeiteloos combineert met ruimtelijke elementen. Soms voert hij het 'toegepaste' aspect zover door dat het in het werk zelf besloten zit. Zijn ideeën over maat en schaal en de exacte plaatsbepalingen van zijn werk op een wand en in de ruimte zijn heel strikt en consequent. Hij werkt bijna altijd plan-, of seriematig. Maar zijn werk is tegelijkertijd ook volstrekt losgezongen en raadselachtig. Het is dat contrast tussen de wetmatigheden in bijvoorbeeld de maatvoering die hij hanteert en zijn onnavolgbare vrijheid in gebruik van kleur en materiaal, dat zijn werk zo interessant maakt. Zijn concept over 'frames' en het gebruik daarvan in zijn werk bleken aanknopingspunten voor mijn onderzoek. Hij spreekt van *space-frames*; *text-frames* en *time-frames*. Hij vat een 'frame' op als ruimte; als structuur of als constructie, zelfs tekst kan een frame zijn, evenals tijd. Frame als context.

"One remarkable phenomenon of my work is its love for being hung at a height of fifty-four inches from the floor.... This height brings me in contact with anything that's ever existed in human life".

Richard Tuttle

Ik besloot de maat van 54 inches van Tuttle (137 cm) uit te zetten op de wand in de lengte en in de hoogte en vertrekpunt te maken van de installatie. De wand werd door dit ritme van punten als het ware gedifferentieerd. Ik gebruikte blauwe *masking-tape* om mee te tekenen. Dat gaf me de mogelijkheid om te schetsen, om snel lange lijnen op te zetten en bochten op te bouwen, te knippen of te scheuren maar ook om er in te snijden en te schrappen. Met de tape-tekening probeerde ik een vertaling te maken van de gelaagdheid uit de video's. In de installatie zijn behalve het ritme van de 54 inches nog een aantal wetmatige reeksen doorgevoerd maar omdat ze verweven zijn met een onregelmatig patroon zijn ze niet onmiddellijk herkenbaar.

Alles gebeurt bij toeval en uit noodzaak bleek letterlijk van toepassing op deze installatie. Ik ontdekte hoe een gegeven patroon of ritme het toeval, het onvoorziene, in de hand werkt. Maar ook hoe het toeval weer een noodzaak kent in een vast patroon.

In het werk heb ik twee ruimtelijke assemblages toegevoegd die meegaan in de stroom van de tape-tekening. Ook de lijnen van een stoel die ik bij toeval aantrof in Rotterdam heb ik geïntegreerd in het werk. De stoel staat symbool voor de toeschouwer.

Uit aantekeningen.

Symmetrisch moment.

De trein rijdt door de weilanden, er is geen snelweg langsij. Ik zit achterin het treinstel en heb links en rechts vrij uitzicht. Ik zie dat de trein een provinciale weg gaat kruisen, trein en weg worden gescheiden door een viaduct, de trein onder, de weg eroverheen. Vlak voor het moment dat de trein onder het viaduct door zal razen zie ik van weerskanten boven op de weg twee blauwe vrachtwagens, ieder op hun eigen weghelft, naar elkaar toe rijden.

De trein davert op z'n spoor onder hun door terwijl de vrachtwagens elkaar boven onze hoofden passeren.

"Iemand die van tevoren al weet wat hij gaat zeggen of vertonen is zeker genoeg van zijn zaak om niet bevreesd te hoeven zijn voor ongelukken. Maar degene die het toeval alle kans geeft met de bedoeling het voor zich te laten werken is noodzakelijkerwijs voortdurend bezig met de condities."

Jacques Vogelaar in zijn boek Terugschrijven.

Wat Vogelaar hier zegt lijkt tegenstrijdig maar daarom niet minder waar. Om het toeval toe te laten moet je een plan van aanpak hebben. Een raamwerk. Een vangnet spannen. De voorwaarden waarmee je werkt om het toeval, het onvoorziene te vangen, zijn volgens mij net zo belangrijk als de betonnen skelet in een bouwwerk.

De condities waar Vogelaar het over heeft kunnen ook een volgorde van handelingen zijn. Bij mijn werk van de laatste tijd is dat de handeling van demontage en montage (in die volgorde). Met de demontage neem ik een enorm risico. Er is geen weg terug meer. Het snijden in het papier is onomkeerbaar. De oorspronkelijke tekening bestaat niet meer. Maar die handeling is noodzakelijk om iets te veroorzaken, iets dat ik niet voorzien had. Het eigenlijke werk begint daar, tussen de scherven van de demontage.

Met een aantal van die laatste blauwe collages (op vierkant paneel) heb ik ter plekke installaties gemaakt. Met hetzelfde blauwe masking-tape dat ook al onderdeel was van de collages gaf ik het werk een relatie met de plek waar ze op de muur hingen.

Een ander werk dat ik maakte tijdens de werkperiode was de installatie op de gang met *Turn #03 brown*. Het beeld van sloophout bestond al en had ik eerder toegepast in een grote tekeninstallatie. Bij Kaus Australis heb ik het een nieuwe constellatie gegeven op de meest ongemakkelijke plek op de gang tussen twee deuren en elektra-kastjes. Het werk *Turn #03 brown in situ #02* beschouw ik als een onderzoekswerk.

"...to make new work within a laboratory - like atmosphere of creative risk" Richard Tuttle

Semna van Ooy maart 2018